

ΒΙΒΛΙΟ

Εισαγωγή

Η λέξη είναι υποκοριστικό της λέξης βίβλος ή βύβλος που σημαίνει πάπυρος. Η επινόηση της γραφής αποτέλεσε μεγάλο σταθμό για την εξέλιξη του πολιτισμού. Τα πρώτα υλικά γραφής ήταν φλοιοί δένδρων, πήλινες επιφάνειες αλειμμένες με κερί, φύλλα από χαλκό, λινά υφάσματα, πάπυρος, περγαμινή και τελευταία το χαρτί, κυρίως από το 12^ο αι. μ.Χ. Η επινόηση της τυπογραφίας από τον Ιωάννη Γουτεμβέργιο το 1436 συντέλεσε στην αλματώδη διάδοση των βιβλίων. Το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε ήταν η Αγία Γραφή (1445). Το πρώτο ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε στο Μιλάνο το 1476 και ήταν η «Γραμματική» του Λασκάρως.

Προσφορά του βιβλίου

1. Πνευματικός τομέας

- Προάγει το πνεύμα, οξύνει την κρίση, αναπτύσσει τη φαντασία.
- Διδάσκει, ενημερώνει, καλλιεργεί την ελεύθερη σκέψη.
- Απαλλάσσει από τις προλήψεις και δεισιδαιμονίες.
- Μαθαίνει το άτομο να κρίνει, να συγκρίνει και να επιλέγει. Με αυτό τον τρόπο δεν πέφτει θύμα προπαγάνδας.
- Ενεργοποιείται όλος ο πνευματικός μηχανισμός και η διανοητική λειτουργία, αφού το άτομο οδηγείται σε εμβάθυνση, λόγο και αντίλογο. Η ανάγνωση βιβλίων γεννά προβληματισμούς, οδηγεί στη δημιουργία νέων σκέψεων και συνειρμών.
- Προάγονται οι Επιστήμες και οι Τέχνες.

2. Πολιτιστικός τομέας

- Μαθαίνει τις παραδόσεις και προωθεί την αισθητική καλλιέργεια.
- Διδάσκει τη γλώσσα και την αρμονία του λόγου. Η επαφή με τη γλώσσα μέσω των βιβλίων είναι η άμυνα κατά της λεξιπενίας και της συρρίκνωσης του λόγου.

3. Κοινωνικός τομέας

- Κοινωνικοποιεί το άτομο. Υποδεικνύει τρόπους κοινωνικής συμπεριφοράς, προβάλλει πρότυπα συνεργασίας και προωθεί τους αναγκαίους όρους της κοινωνικής ζωής, όπως το διάλογο, την αμοιβαιότητα, την αλληλεγγύη και την αναγνώριση της προσφοράς των άλλων.
- Ευαισθητοποιεί σε θέματα κοινωνικά και δημιουργεί κοινωνική συνείδηση. Καλλιεργεί την αντίληψη της προώθησης του κοινωνικού συμφέροντος έναντι του ατομικού.

4. Ηθικός τομέας

- Συμβάλλει στην ηθικοποίηση του ατόμου. Μέσω της αυτοκριτικής και της αυτογνωσίας, αρετές που προωθούνται με τα βιβλία, το άτομο απαλλάσσεται από τα σκοτεινά πάθη, εξευγενίζεται και αποβάλλει τον εγωισμό, το φανατισμό και το δογματισμό...
- Προωθεί την αλήθεια, τη συνέπεια, τη δικαιοσύνη, την ανιδιοτέλεια και το σεβασμό στον άνθρωπο.

5. Ψυχολογικός τομέας

- Ενισχύει το άτομο ψυχολογικά, το οδηγεί στην αυτοπεποίθηση, το εφοδιάζει με αισιοδοξία, το απαλλάσσει από τα διάφορα συμπλέγματα και εμπλουτίζει το συναισθηματικό του κόσμο, γιατί του δίνει τη δυνατότητα να βιώνει ποικίλα συναισθήματα μέσα από τις αφηγήσεις του.

- Αποτελεί πολύτιμο σύντροφο τις ώρες της μοναξιάς, της πλήξης και της ανίας, γιατί ενημερώνει, αλλά και ψυχαγωγεί. «Το βιβλίο είναι ένας φίλος, ένας σύντροφος της μοναξιάς που μένει. Δεν είναι ένα τρόπαιο της στιγμής, είναι μία νίκη κατά του χρόνου. Αντιπροσωπεύει, όταν είναι αντάξιο του προορισμού του, τους υψηλούς χώρους της ευαισθησίας και του στοχασμού. Ουσιαστικά είναι ένας συμπεριπατητής χωρίς απαιτήσεις, ένας φίλος που τον επικαλείσαι, όταν θέλεις, και τον εγκαταλείπεις, όταν θέλεις επίσης, για να τον ξαναπάρεις ή όχι αργότερα».
- Ο ανθρώπινος χρόνος αποκτά το νόημά του από την ποιότητα των εμπειριών που ζούμε κατά τη διάρκειά του. Η καταγεγραμμένη στα βιβλία ιστορική μνήμη, σύμφωνα με τον Ουμπέρτο Έκο, προσφέρει εμπειρίες που είναι σχεδόν αδύνατο να τις ζήσουμε στο σύντομο βίο μας. Το βιβλίο, με το πλήθος των εμπειριών που προσφέρει, «πλουτίζει» τη ζωή ενός ανθρώπου, την κάνει άξια να τη ζει κανείς.

6. Πολιτικός τομέας

- Προβάλλει τις συλλογικές διαδικασίες και προωθεί αντιλήψεις σχετικές με πολιτικά συστήματα και θεσμούς.

7. Εθνικός τομέας

- Μας μαθαίνει την ιστορία του έθνους, διδάσκει την αποφυγή λαθών και ενημερώνει για τις συνέπειες του ακραίου εθνικισμού.

8. Πανανθρώπινος τομέας

- Συμβάλλει στην προσέγγιση των λαών, στην αποβολή του ρατσισμού, και στην ευκολότερη επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων.

9. Οικονομικός – επαγγελματικός τομέας

- Τα εξειδικευμένα βιβλία σε οικονομικά ή επαγγελματικά θέματα βοηθούν την επαγγελματική εξέλιξη και την οικονομική ανάπτυξη.

Γιατί αποφεύγουν το διάβασμα οι Νεοέλληνες και ιδίως οι νέοι:

Τα τελευταία χρόνια έρευνες κοινωνιολόγων απέδειξαν πως ένας μεγάλος αριθμός νεοελλήνων δεν διαβάζει, δεν μελετά και προτιμά άλλους τρόπους ψυχαγωγίας. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός πως ανάμεσα στα άτομα αυτά μεγάλο ποσοστό είναι νέοι, μαθητές, απόφοιτοι ανώτερων και ανώτατων σχολών. Οι νέοι, «η μαγιά για τη ζύμη του αύριο» είναι η ηλικία που έχει κατεξοχήν προβληματισμούς και ευαισθησίες και η επιλογή άλλων τρόπων ψυχαγωγίας εγκυμονεί κινδύνους σπατάλης (δυναμικού, χρόνου). Την κρίση του βιβλίου πιστοποιεί όχι μόνο ο εξαιρετικά χαμηλός αριθμός πωλήσεων των βιβλίων μα και ο αριθμός αναγνωστών των ημερήσιων εφημερίδων. Περίπου ένας στους ένδεκα νεοέλληνες ενδιαφέρεται για τις ειδήσεις και αγοράζει εφημερίδες. Σταχυολογώντας επισημαίνουμε τα κυριότερα αίτια:

- ❖ **Η οικογένεια.** Δε δίνει πρότυπα για μίμηση. Οι γονείς, συνήθως, δε διαβάζουν και επομένως, δεν αποτελούν παράδειγμα για τα παιδιά τους.
- ❖ **Το εκπαιδευτικό σύστημα.** Ο χρησιμοθηρικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης, ο τρόπος μετάδοσης των γνώσεων, που είναι απομνημονευτικός και μηχανιστικός, ο περιττός φόρτος εργασιών στο σπίτι, η λανθασμένη διδασκαλία της λογοτεχνίας, δημιουργούν αποστροφή από το βιβλίο. Οι νέοι, εθισμένοι στην εκβιαστική αποστήθιση σχολικών βιβλίων, αδυνατούν να διαμορφώσουν φιλιανγνωστική συμπεριφορά. Ακόμα το εκπαιδευτικό βιβλίο είναι ανεπαρκές με αποτέλεσμα οι μαθητές να το αντιπαθούν.

- ❖ **Η τεχνολογία** που μπήκε στη ζωή μας. Η τηλεόραση ανταγωνίζεται το βιβλίο και τελικά επικρατεί, γιατί συναρπάζει με τον ήχο και την εικόνα της, η διαφήμιση, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.
- ❖ **Ο βιομηχανοποιημένος τρόπος ψυχαγωγίας**, που αλλοτριώνει τον άνθρωπο και τον οδηγεί σε άσκοπη σπατάλη του ελεύθερου χρόνου του.
- ❖ **Η έλλειψη δανειστικών βιβλιοθηκών, ιδίως στην επαρχία**, που θα μπορούσαν να κάνουν το διάβασμα περισσότερο προσιτό και να μειώσουν το κόστος του.
- ❖ **Δεν προβάλλονται τα βιβλία από τα ΜΜΕ**. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, προωθούν παθητικοποιημένα και αποξενωτικά υποδείγματα ζωής, που εκμηδενίζουν την κριτική ικανότητα του θεατή.
- ❖ **Η φύση του Νεοέλληνα**. Προτιμά να «έχει» και όχι να «είναι». Δέσμιος της καταναλωτικής του μανίας δεν έχει ελεύθερο χρόνο, αλλά ούτε και διάθεση για μελέτη. Ο μέσος Έλληνας αναγνώστης δεν αντέχει στον πνευματικό κόπο, που απαιτείται για την ανάγνωση οποιουδήποτε σοβαρού κειμένου, έστω και αν αυτό είναι ειδησεογραφικό, πληροφοριακό, ενημερωτικό. Προτιμά την εικόνα, το σύνθημα, που ξεπερνάει την ανάγκη για ανάλυση και επιχειρηματολογία, τον ηχηρό τίτλο. Επίσης ο γρήγορος ρυθμός της ζωής αλλά και ο τρόπος διασκέδασης που κυρίως επιλέγουν οι Νεοέλληνες (τηλεθέαση και μαζική διασκέδαση) αφαιρούν πολύτιμο χρόνο από την ανάγνωση των βιβλίων.
- ❖ **Η έλλειψη πνευματικών ανησυχιών**. Στην εποχή μας όλο και περισσότερο περιορίζονται και υποβαθμίζονται τα πνευματικά ενδιαφέροντα. Προτεραιότητα έχει το όραμα της υλικής ευδαιμονίας.
- ❖ **Υπάρχει ακόμα η ευθύνη των διανοουμένων**, που μιλάνε μεταξύ τους ακαταλαβίστικα, ανίκανοι να περάσουν απόψεις, προβληματισμούς και ενδιαφέροντα στο ευρύ κοινό.
- ❖ **Υπάρχει κενό στη λειτουργική παρουσία του γραπτού λόγου στην ελληνική παράδοση**, που αναπληρωνόταν ασφαλώς σε σημαντικό βαθμό από ισχυρότατα στοιχεία ζωντανής και προφορικής κουλτούρας όσο η κοινωνία μας ήταν βασικά αγροτική, όχι όμως και σήμερα, που βρισκόμαστε μπροστά σε μια ολοκληρωτική σχεδόν καθίζηση της ζωής της υπαίθρου προς όφελος μιας καθολικής «αστικοποίησης».
- ❖ **Υπάρχει πληθώρα βιβλίων χαμηλού επιπέδου**. Έτσι, οι αναγνώστες αδυνατούν να επιλέξουν το «καλό» βιβλίο και «περιθωριοποιούνται» σημαντικοί συγγραφείς.

Οι συνέπειες για την κουλτούρα του λαού και ιδιαίτερα των νέων.

- ❖ Αποδιοργάνωση σκέψης και κρίσης. Παθητικοποίηση, επιδερμική θεώρηση των πραγμάτων δίχως προβληματισμό. Η απομάκρυνση από την μελέτη οδηγεί στην ψυχική πλαδαρότητα, ενώ το χαμηλό πνευματικό επίπεδο στην χειραγώγηση της σκέψης και στην πολιτιστική καθυστέρηση.
- ❖ Γλωσσική ένδεια των νέων, εφόσον η γλώσσα προάγει και προάγεται από τη σκέψη. Λεξιπενία, λεξιθηρία και κακοποίηση της γλώσσας αφού οι νέοι δεν την μαθαίνουν από τις πηγές της. Η σκέψη τους είναι ρηχή, αντανάκλαση της λιτής γλώσσας.

Τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος.

- ❖ Προβολή και ενίσχυση του βιβλίου από τα ΜΜΕ.
- ❖ Δανειστικές βιβλιοθήκες στα σχολεία.
- ❖ Σωστή διδασκαλία των νέων ελληνικών και της λογοτεχνίας. Η παιδεία να αποκτήσει χαρακτήρα ανθρωπιστικό και τόσο εξειδικευμένο.

- ❖ Προσεγμένες εκδόσεις, που δεν είναι αποκλειστικά εμπορικές.
- ❖ Ο πνευματικός άνθρωπος να δώσει έργο ποιότητας, ώστε να τονωθεί το ενδιαφέρον και η αγάπη προς αυτό.
- ❖ Οι γονείς να συνειδητοποιήσουν πως το καλύτερο δώρο είναι το βιβλίο.

Τα ηλεκτρονικά βιβλία

Το να διαβάζουμε κείμενα αποτυπωμένα πάνω σε ένα κομμάτι χαρτί είναι αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας. Τόσο, που είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι κάτι άλλο μπορεί να πάρει τη θέση των βιβλίων. Από τότε που ο Γουτεμβέργιος ανακάλυψε έναν οικονομικό τρόπο δημιουργίας κινητών μεταλλικών στοιχείων τον 15^ο αιώνα, κάνοντας έτσι δυνατή την παραγωγή αναγνωστικού υλικού σε μεγάλες ποσότητες, γρήγορα και σχετικά φθηνά, η τυπωμένη λέξη έχει αποδειχθεί εξαιρετικά ανθεκτική και ευπροσάρμοστη. Πώς, λοιπόν, μπορεί κάποιος να πιστέψει ότι σε μία δεκαετία οι πωλήσεις ηλεκτρονικών βιβλίων (e-books) θα φτάσουν αυτές των βιβλίων από χαρτί;

Όλες οι απόπειρες που έχουν γίνει για να προσελκύσουν με τα ηλεκτρονικά βιβλία αναγνώστες γενικού ενδιαφέροντος έχουν αποτύχει. Από τα τέλη του '80, οι ηλεκτρονικοί εκδότες έχουν δει πολλά εγχειρήματά τους να καταλήγουν σε αποτυχία, λόγω πληθώρας προβλημάτων όπως η δυσκολία και η προσπάθεια που απαιτεί το διάβασμα στην οθόνη. Οι άνθρωποι μπορούν να το κάνουν μόνο για μικρά κείμενα. Όσο μεγαλύτερο είναι το κείμενο, τόσο μεγαλύτερη ενόχληση και ζάλη προκαλούν όλα τα ελαττώματα στην οθόνη, το σχεδιασμό και την απόδοση της ηλεκτρονικής σελίδας. Επίσης αρχικά οι χρήστες υποχρεώθηκαν να αποθηκεύουν βιβλία στην ηλεκτρονική τους βιβλιοθήκη με άβολες μεθόδους, ενώ πριν από την εξάπλωση του διαδικτύου, δεν υπήρχε μία οικουμενική μέθοδος αποθήκευσης νέου υλικού για ανάγνωση.

Σήμερα, όμως τα περισσότερα από τα παραπάνω προβλήματα έχουν βρει τη λύση τους. Δεκάδες εταιρίες, πρωτοπόροι στο χώρο των εκδόσεων έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους για να δημιουργήσουν μια τεχνολογία ανοιχτή και αποδεκτή σε όλους, ώστε οι φίλοι των βιβλίων να μπορούν να διαβάσουν οποιοδήποτε τίτλο σε e-book. Έχει σημειωθεί επίσης σημαντική πρόοδος στην τεχνολογία που διευκολύνει πολύ το διάβασμα μεγάλων κειμένων στην οθόνη. Προσθέτοντας τις τελευταίες βελτιώσεις σε προγράμματα και μηχανήματα e-book, η εμπειρία της οθόνης αρχίζει να ανταγωνίζεται το διάβασμα στο χαρτί.

Γιατί όμως κάποιος να προτιμήσει ένα ηλεκτρονικό από ένα χάρτινο βιβλίο όσο βελτιωμένα και αν είναι τα χαρακτηριστικά του; Γιατί τα ηλεκτρονικά βιβλία έχουν πολλά πλεονεκτήματα. Θα έχετε άμεση παράδοση από το βιβλιοπωλείο του διαδικτύου στο ηλεκτρονικό σας βιβλίο και θα μπορείτε να αποθηκεύσετε εκατοντάδες μυθιστορήματα στον ηλεκτρονικό σας υπολογιστή. Δεν θα χρειάζεται να περιμένετε τις νέες παραλαβές για βιβλία που έχουν ξεπουληθεί, ενώ κανένας τίτλος δεν θα εξαντλείται ποτέ. Τα παιδιά θα μπορούν να ακούνε λέξεις που τους είναι άγνωστες, καθώς τις διαβάζουν. Θα έχετε στη διάθεσή σας το κείμενο ηχογραφημένο, έτσι ώστε να μπορείτε να συνεχίσετε την ιστορία σε περιπτώσεις που δεν μπορείτε να συνεχίσετε το διάβασμα. Τα ηλεκτρονικά βιβλία θα επιφέρουν επαναστατικές αλλαγές στον τρόπο που διαβάζει ο κόσμος. Τα βιβλία σε αυτή τη μορφή θα περιέχουν συνδέσεις με πρόσθετο σχετικό περιεχόμενο, σε άλλα βιβλία, σε ιστοσελίδες ή βάσεις δεδομένων. Έτσι ο κάθε αναγνώστης θα μπορεί να προσαρμόσει τα ηλεκτρονικά βιβλία στις δικές του προτιμήσεις, επιλέγοντας εικόνες και ήχους, προσθέτοντας σημειώσεις και συνδέσεις. Σε ένα βιβλίο από χαρτί, το περιεχόμενο είναι σταθερό. Σε ένα e-book, μεταμορφώνεται χάρη στην τεχνολογία. Το ηλεκτρονικό βιβλίο θα επιφέρει επίσης επαναστατικές αλλαγές στην οικονομία της βιομηχανίας. Το κόστος της έκδοσης βιβλίων θα πέσει κατακόρυφα, ως αποτέλεσμα της οικονομίας σε πρώτες ύλες, εργατικό δυναμικό, βιομηχανική παραγωγή και διανομή προϊόντος. Πολλά δέντρα θα σωθούν, ενώ ακόμα και ο

πιο άσημος συγγραφέας θα μπορεί να εκδώσει μόνος του το έργο του, δίνοντας περισσότερες επιλογές στον αναγνώστη. Η τιμή πώλησης των βιβλίων θα πέσει και οι πωλήσεις θα αυξηθούν κατακόρυφα. Είναι δύσκολο να το φανταστεί κανείς σήμερα, αλλά μία από τις μεγαλύτερες προσφορές των ηλεκτρονικών βιβλίων μπορεί να είναι στη βελτίωση της μόρφωσης και της εκπαίδευσης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Σήμερα, οι άνθρωποι στα φτωχά κράτη δεν έχουν τους πόρους να αγοράσουν βιβλία και σπανίως έχουν πρόσβαση σε βιβλιοθήκες. Αλλά σε μερικά χρόνια, καθώς το κόστος των μηχανημάτων συνεχίζει να μειώνεται, θα είναι δυνατή η δημιουργία εικονικών δημόσιων βιβλιοθηκών.

Όμως όσο ελκυστικό και αν είναι το ηλεκτρονικό βιβλίο, θα χαθεί αυτή η μαγεία της ανάγνωσης, η σχέση που αναπτύσσει ο αναγνώστης με το βιβλίο, ο οποίος πολλές φορές επηρεάζεται ακόμη και από το εξώφυλλο. Αυτή η επανάσταση στον τρόπο της ανάγνωσης θα πλήξει και την ανάγνωση και τον αναγνώστη. Αναιρείται ένας ολόκληρος κόσμος, ένας τρόπος ζωής τον οποίο αγαπήσαμε, με τον οποίο ανατραφήκαμε και αποτελεί την παράδοση, την κουλτούρα, τον πολιτισμό μας.

Ακουστικές εκδόσεις.

Στις ακουστικές εκδόσεις κάποιοι προικισμένοι ηθοποιοί ή οι ίδιοι οι συγγραφείς ή ποιητές διαβάζουν τα λογοτεχνικά κείμενα. Πρόκειται συνήθως για μια ανάγνωση συναρπαστική, που μας υποβάλλει και μας παρασύρει στον γοητευτικό κόσμο του κειμένου. Ως ακροατές αφηνόμεστε να απολαμβάνουμε το ξετύλιγμα του λόγου και της πλοκής, με διαμεσολαβητές αυτούς που ακούμε να διαβάζουν. Αυτοί μας μεταφέρουν την προσωπική τους ευαισθησία που τροφοδοτείται από το κείμενο που διαβάζουν.

Υπάρχει όμως και ο αντίλογος. Ο αναγνώστης μετατρέπεται σε ακροατή. Δεν είναι πια ενεργός, δε διαβάζει το κείμενο με το δικό του ρυθμό. Δεν επικοινωνεί άμεσα με το λόγο του συγγραφέα ή ποιητή. Γίνεται παθητικός ακροατής που προσλαμβάνει το κείμενο από τον αναγνώστη, ο οποίος θα κάνει την ανάγνωση ανάλογα με τη δική του ευαισθησία, την οποία θα διοχετεύσει στον ακροατή. Όταν διαβάζει κάποιος ένα βιβλίο, στέκεται σε αυτά που τον ενδιαφέρουν και σκέπτεται. Αποκτά έτσι μια ειδική εντύπωση για τις απόψεις που εκτίθενται στο γραπτό. Όταν όμως το διαβάζει κάποιος άλλος, αποκτά γενική εντύπωση του έργου. Έχει άλλωστε διαφορά ο τόνος της φωνής. Ανάλογα με τον τρόπο της ανάγνωσης φωτίζονται κάποιες πλευρές του κειμένου και υποβαθμίζονται άλλες.

Η τηλεοπτική μεταφορά των βιβλίων.

Η μεταφορά ενός βιβλίου με τη μορφή «σειράς» αναβαθμίζει το επίπεδο μιας κοινωνίας. Το κοινό γνωρίζει τους συγγραφείς, το έργο τους, τη ζωή τους. Ξεφεύγει από την υποκουλτούρα των ριάλιτι – σόου και των τηλεπαιχνιδιών και αναβαθμίζει την αισθητική του. Αυτή η γνωριμία με το λογοτεχνικό έργο μπορεί να οδηγήσει και στην ανάγνωση του βιβλίου. Ο τηλεθεατής πλουτίζει το λεξιλόγιο του και έρχεται σε επαφή με ήθη, έθιμα και πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος.

Απαραίτητες *προϋποθέσεις* για μία τηλεοπτική μεταφορά που θα ωφελήσει το κοινό είναι **α)** να σέβεται ο παραγωγός το πνεύμα του συγγραφέα και να μην αποσκοπεί μόνο στην εμπορευματοποιημένη τέχνη, **β)** ο σκηνοθέτης με το τηλεοπτικό του ύφος να ακολουθεί το λογοτεχνικό ύφος του βιβλίου, **γ)** η εκλαϊκευση του έργου να μην καταλήξει σε ισοπέδωση των μηνυμάτων και του περιεχομένου του.

Η «οπτικοποίηση» του βιβλίου μπορεί να το κάνει πιο «δημοφιλές» και «προσιτό», αφαιρεί όμως από το δέκτη τη δυνατότητα να το αναπλάσει με τη δύναμη της δικής του φαντασίας. Με αυτό τον τρόπο το βιβλίο χάνει ένα κομμάτι από τη «μαγεία» του.

Η τηλεόραση συμβάλλει στη διάδοση του βιβλίου ή αντίθετα οδηγεί στον παραγκωνισμό του:

Ανάπτυξη της πρώτης άποψης: Η τηλεόραση δεν ανταγωνίζεται το βιβλίο, αλλά, αντίθετα, το βοηθά να διαδοθεί. Η τηλεόραση είναι ένα παράθυρο στον κόσμο. Μας ανοίγει τα μάτια αλλά και το μυαλό για να δούμε και να γνωρίσουμε που δεν τα είχαμε καν υποψιαστεί. Δίνει ερεθίσματα που μπορεί να προβληματίσουν και να ωθήσουν τους πιο ανήσυχους και ευαίσθητους τηλεθεατές, για να αναζητήσουν σε βιβλία απαντήσεις και πληροφορίες. Δεν είναι τυχαίο ότι τα θέματα που παρουσιάζει η τηλεόραση προσελκύουν τόσο το ενδιαφέρον του κοινού, ώστε να σπεύδει να προμηθευτεί τα ανάλογα σε περιεχόμενο βιβλία. Το παράδειγμα των λογοτεχνικών έργων που γίνονται τηλεοπτικές σειρές είναι χαρακτηριστικό. Οι πωλήσεις των βιβλίων για τα έργα αυτά ανεβαίνουν κατακόρυφα, κι αυτό είναι μία πειστική απόδειξη ότι η τηλεόραση δεν ανταγωνίζεται κατ' ανάγκη αλλά διευκολύνει τη διάδοση του βιβλίου. Στη διάδοση του βιβλίου συμβάλλουν και οι εκπομπές βιβλιοπαρουσίασης και κριτικής νέων εκδόσεων.

Ανάπτυξη της δεύτερης άποψης: Η τηλεόραση έχει κυριαρχήσει τόσο, ώστε να καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου. Αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε, αν προσέξουμε τι συμβαίνει τα βράδια στα σπίτια όλων σχεδόν των ελληνικών οικογενειών. Οι τηλεοπτικοί δέκτες είναι ανοικτοί, και μικροί και μεγάλοι παίρνουν θέσεις για να παρακολουθήσουν. Και επειδή οι προτιμήσεις διαφέρουν, είναι πια κανόνας μια οικογένεια να διαθέτει δύο τουλάχιστον τηλεοράσεις. Ένα μεγάλο μέρος λοιπόν του ελεύθερου χρόνου αφιερώνεται στην τηλεόραση, που αιχμαλωτίζει με τον ήχο και την εικόνα της. Και είναι γνωστό ότι η παρακολούθησή της δε βοηθά τον άνθρωπο να αναπτύσσει την ενεργητικότητά του. Το βιβλίο, αντίθετα, απαιτεί ενεργητική στάση, χρειάζεται διάθεση για κινητοποίηση του μυαλού, κάτι που δεν ευνοεί η τηλεόραση. Όταν λοιπόν συνηθίζουμε να δεχόμαστε παθητικά τα τηλεοπτικά μηνύματα, τι διάθεση μπορεί να έχουμε για μια ενεργητική επικοινωνία, όπως αυτή του αναγνώστη με το βιβλίο; Η τηλεόραση λοιπόν καθηλώνει το κοινό στα προγράμματά της πετυχαίνοντας την άμβλυση της κριτικής τους ικανότητας, προβάλλει υλικά πρότυπα και παρουσιάζει το διάβασμα και γενικά τις πνευματικές ενασχολήσεις ως κουραστικές και άσκοπες δραστηριότητες – ταυτίζει την πληροφορία με τη γνώση δημιουργώντας στο θεατή την αίσθηση ότι βλέποντας τηλεόραση κατακτά ακοπίαστα γνώσεις. Καθηλώνει έτσι το νου στα παραδομένα, δεν ερεθίζει το φιλοπερίεργο του ανθρώπου, ώστε να ψάξει και αλλού μια απάντηση και έτσι το βιβλίο, ένας από τους φορείς της γνώσης, να φαντάζει ασήμαντο. Μέσα από τα τηλεοπτικά προγράμματα δεν γίνεται καθόλου λόγος για τις ανάγκες του πνεύματος, αποκλείονται οι άνθρωποι των γραμμάτων, ενώ προβάλλονται οι αστέρες των γηπέδων ή της μόδας ή της εμπορευματοποιημένης τέχνης. Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η σχέση της τηλεόρασης με το βιβλίο εμπίπτει και αυτή στον ανοικτίρμονα νόμο που διέπει τα ανθρώπινα, σύμφωνα με τον οποίο κοντά στο καλό υπάρχει και το κακό. Πάντως, αν ο άνθρωπος με την τηλεόραση βρήκε ένα σπουδαίο μέσο επικοινωνίας με τον κόσμο, στο χέρι του είναι να το καταστήσει χρήσιμο και για ένα παλιό του επικοινωνιακό μέσο, το βιβλίο.